

Lastentautien lisäkoulutusohjelma

Lasten hematologia ja –onkologia

7.7.2015 (hyväksytty tiedekuntaneuvostossa 22.9.2015)

Kim Vettenranta, dos., ohjelman vastuuhenkilö HY:ssa

1. Johdanto

CESP (Confederation of European Specialists in Paediatrics), UEMS:n (European Union of Medical Specialists) lastentautien jaosto määrittelee lastentautien suppeiden erikoisalojen yleisiksi vaatimuksiksi, että koulutuspaikalla on ko. erikoisalan työryhmä (vähintään kaksi konsultanttia), riittävä potilasmäärä, kattavat kirjastopalvelut sekä koulutus- ja tutkimustoimintaa. Koulutus kestää vähintään kaksi vuotta, ja sen tulee tapahtua yo-sairaalassa tai vastaavassa valtakunnallisessa keskuksessa. Koulutuksen lopussa järjestetään kuulustelu.

Suomen yo-sairaaloiden alan koulutuksen vastuuhenkilöt muodostavat koulutuskollegion, jonka tehtävänä on 1) vastata koulutusohjelman yhteneväisyydestä, sisällöstä ja ohjelman kehittämisestä sekä käytännön toteutuksesta mukaan lukien allogeeninen kantasolusiirtokoulutus, 2) päivittää kahden vuoden välein kuulusteluvaatimukset sekä 3) nimetä kuulustelijat. Kollegio nimeää keskuudestaan koulutusohjelman yhdyshenkilön (mm. kuulustelujen organisointia varten), joka vaihtuu nelivuositain ja pääsääntöisesti on alan pääkouluttaja siitä yo-piiristä, jossa Suomen Lastenhematologian ja Onkologian yhdistyksen (SLHOY) johtovastuu kulloisellakin kaudella on.

2. Koulutuksen tavoitteet

a. koulutuksen sisältö

Ohjelma perehdyttää koulutettavan lasten hematologian ja –onkologian sekä hematopoeettisten kantasolujen siirtotoiminnan tietopohjaan sekä antaa valmiudet näitä tauteja sairastavien potilaiden diagnostiikkaan, hoitoon ja seurantaan sekä hoidon kehittämiseen ja alan tutkimustyöhön. Kliininen koulutus sisältää työskentelyn lasten hematologian ja onkologian ja kantasolusiirtojen vuodeosastolla, avohoitoyksikössä sekä oman alan päivystystoiminnan.

Koulutukseen sisältyvät seuraavat tautiryhmät: lapsuusiän leukemiat ja lymfoomat, pahanlaatuiset kiinteät kasvaimet, aivokasvaimet, lapsuusiän ei-pahanlaatuiset verisairaudet sekä hyytymisjärjestelmän häiriöt sekä edelleen muihin lasten sairauksiin liittyvät hematologiset ongelmat. Tavoitteena on oppia hallitsemaan pediatrien hematologisten ja onkologisten potilaiden hoidon erityispiirteet kuten solunsalpaajahoido mukaan lukien ns. suuriannoshoito ja autologinen kantasolutuki, nestehoito, vaikeiden infektioiden diagnostiikka ja hoito, ravitsemuksen erityispiirteet, lapsisyöpäpotilaiden nefrologiset/kardiologiset/endokrinologiset/neurologiset erityisongelmat sekä kokonaisuuden psykososiaaliset erityispiirteet. Edelleen on opittava hoidon porrastus eri riskitekijöiden mukaan sekä yhteistyö muiden keskeisten erikoisalojen (kirurgia, patologia, lastenneurologia, neurokirurgia, radiologia ja sädehoito) kanssa.

Lasten hematologian ja onkologian lisäkoulutukseen kuuluu myös perehtyminen allogeenisiin kantasolusiirtoihin, joiden osalta on opittava hallitsemaan luuytimen vaihdon valmistelu (indikaatiot, edeltävät tutkimukset), luovuttajavalinta, siirron tekninen suoritus sekä potilaan hoito siirtojaksolla (immunosuppressio, kääntheishyljinnän/infektioiden jne. diagnostiikka ja hoito, kimerismin, jäännöstaudin sekä remission seuranta. Edelleen pitkäaikaisseurannan osalta tulee oppia immunosuppression toteutus ja immunorekonstituution keskeiset vaiheet. Koulutusjakson aikana tulee osallistua henkilökohtaisesti riittävän monen (≥ 10) kantasolusiirtopotilaan akuuttivaiheen hoitoon.

Edelleen tulee oppia lapsisyöpäpotilaiden saattohoidon toteutus sekä sairaalassa että kotona mukaan lukien kivun hoito, muu oireita lievittävä hoito sekä perheen tukeminen prosessin eri vaiheissa.

Sekä kiertävän veren solukon että luuytimen solukon morfologian tulkinta tulee oppia, kuten myös tekniikat luuydinnäytteiden ottamiseksi (aspiraatio, biopsia, talteenotto). Morfologinen koulutus saadaan omien potilaiden luuydinnäytteiden tulkinnan kautta ja tätä koulutusta on pyrittävä täydentämään yhdessä laboratoriohematologien kanssa. Edelleen virtausytometriä, sytogenetiikkaa sekä molekyyli-sytogenetiikkaa keskeisten menetelmien periaatteet, virhelähteet sekä tulosten tulkinta tulee oppia. Työskentelyjakso hematologian laboratoriossa on täydentävänä koulutuksena erittäin suositeltava.

Edelleen on perehdyttävä hyytymishäiriöiden diagnostiikkaan ja hoitoon kuten myöskin kudostyyppitys- ja verensiirtotoimintaan ja relevanttien tulosten tulkintaan. Hyytymishäiriökoulutuksesta vastaa oman yksikön ao. alueen vastuulääkäri ja koulutusta täydennetään alan kokouksiin osallistumalla.

b. koulutuksen tavoitteet

Lastenhematologian ja -onkologian lisäkoulutusohjelman tavoitteena on antaa sekä teoreettiset että käytännön valmiudet itsenäiseen työskentelyyn lastenhematologian ja -onkologian erikoislääkärin tehtävissä. Tämä tarkoittaa lasten veri- ja syöpätautiin sekä hyytymishäiriöiden ajanmukaisen diagnostiikan ja hoidon hallintaa sekä valmiutta näiden kehittämiseen. Edelleen kantasolusiirtohoitoa edellyttävien lapsuusiän immunologisten sairauksien diagnostiikan ja hoidon suuntaviivat tulee hallita. Erikoislääkärin toiminnan olennaisena osana on tiivis osallistuminen pohjoismaiseen sekä muuhun kansainväliseen yhteistyöhön. Edelleen valmiudet alan tutkimus- ja opetustoimintaan tulee omata.

3. Koulutusohjelma

a. Ohjelman rakenne

Lisäkoulutusohjelma sisältää vähintään kahden vuoden työskentelyn lasten veri- ja syöpätautiin yksikössä. Osallistuminen edellyttää lastentautein erikoislääkärin tutkintoa.

b. Pakolliset osat

Koulutuksessa noudatetaan SIOP:n (International Society of Pediatric Oncology) ja ESPHI:n (European Society for Pediatric Hematology and Immunology) koulutuskomitean suosituksia eri tauti- ja asiakokonaisuuksien osalta. Suomessa lasten hematologian ja -onkologian lisäkoulutusta voi saada kaikkien viiden yliopistollisen keskussairaalan lasten veri- ja syöpätautiin yksiköissä. Yllä mainitut tauti- ja asiakokonaisuudet sisältyvät 24 kk:n koulutuskokonaisuuteen.

Lapsipotilaita koskevaa, allogenista kantasolusiirtokoulutusta on mahdollista saada HYKS:n Lastenlinikalla tai vaihtoehtoisesti ulkomaisissa alan yksiköissä. Tämä koulutuksen osa edellyttää 6-12 kk:n työskentelyä siirtoyksikössä.

c. Suositeltavat osat

Yllä kuvatun koulutuksen täydentäminen työskentelyllä hematologian tai patologian laboratoriossa, aikuishematologian yksikössä tai sädehoitoyksikössä joko kotimaassa tai ulkomailla on erinomaisen suositeltavaa.

d. Koulutuksen kesto

Koulutuksen vähimmäiskesto on 24 kk.

e. Ulkomainen koulutus

Koulutus voidaan, joko kokonaan tai osittain, hyväksyä suoritettavaksi sellaisessa ulkomaisessa alan yksikössä, joka noudattaa CESP:n koulutusohjelmaa.

4. Koulutettava

Koulutettavan tulee olla sekä Suomessa laillistettu lääkäri että lastentautien erikoislääkäri. Edelleen koulutettavalla tulee olla Suomessa säädösten edellyttämä kotimaisten kielten sekä riittävä englannin kielen taito.

5. Kouluttavat yksiköt ja kouluttajat

Maassamme lasten allogeenisia kantasolusiirtoja suoritetaan nykyisin vain HYKS:ssa, jonka Lasten veri- ja syöpätautien sekä kantasolusiirtoyksikössä on mahdollista suorittaa koko 2 vuoden koulutus. Muissa maamme keskuksissa on koulutuksesta mahdollista suorittaa 1,5 vuotta. Kantasolusiirto-osuus on siis mahdollista suorittaa joko HYKS:ssa tai ulkomaisessa siirtokeskuksessa.

6. Teoreettinen koulutus

Kurssimuotoista teoreettista koulutusta edellytetään kerättäväksi vähintään 30 tuntia.

7. Arviointi ja todistus

Kunkin koulutettavan kohdalla arviointi toteutetaan vastuukouluttajan toimesta vuosittain strukturoidun keskustelun kautta. Arvioinnin osana koulutettava arvioi sekä koulutusta kokonaisuutena että koulutusympäristöä.

Ao. tiedekunta myöntää suoritetusta lisäkoulutusohjelmasta todistuksen